

Selmeczbányai Híradó.

TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési árak:

Égész évre	4 frt.
Fél évre	2 „
Negyed évre	1 „
Egyes szám ára 10 krajczár.	

Felolós szerkesztő:

VÖRÖS FERENCZ.

Kiadók:

JOERGES ÁGOST ÖZV. ÉS FIA.

A lapot illető szellemi közlemény a szerkesztőre, az anyagi rész pedig a kiadókra ezimzendő.

HIVATALOS HIRDETÉSEK DÍJA:

100 szöglet 2 frt., ezentúl minden megkezdett 100 szóval 50 krral több

Magánhirdetsek megállapodás szerint számíthatnak.

Nyílt-tér három hasábos sorért 10 kr.

Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Kéziratok nem adnak vissza.

Bányászat az emberiség szolgálatában.

(Folyt. és vége).

A munkás erő szaporodik, a múltvi kor igényei a szaporodással egyenes arányban nőnek s az embernek kötelessége, hogy értékesíteni tudjon mindent, mit a természet felhalmozott. A mezőgazda annak gyarapításához gondozásához járul, mit a kilt szín nyújt; a bányász a föld mélyébe tekint s onnét hozza fel a kincseket, hogy az emberi nagy közösségnek hasznára, javára lehessen.

Igen érdekes a kimutatás, hogy mennyit termel az egész világ arányban és ezlstenben mint ez pl. az 1884-ik évtől 1887-ik évig olvasható.*)

Arany termelés az 1884-ik évben 153,017 kgm. 101,694,000 dollár értékben, ezüst termelés 2,665,386 kg. 110,775,000 dollár értékben, 1885-ben arany termelés 156,103 kgm. 103,744,000 dollár, ezüst termelés 2,954,766 kgm. értéke 122,799,800 dollár.

1886-ban 149,335 kgm. arany melynek értéke 99,250,877 és 3,027,632 kgm. ezüst értéke 125,828,400 dollár.

1887-ben 149,048 kgm. arany 99,056,850 dollár értékben és 3,259,144 kgm. ezüst 135,449,210 dollár értékben.

Az arany termelés tehát csaknem ugyanez minden évben, sőt inkább hanyatlás konstarálható míg az ezüst mindég nagyobb mennyiségben lesz átadva a forgalomnak. A legtöbb arany az egyesült államokból kerül ki. Európai államok között pedig Oroszország áll az első helyen. Úgyiszent ezüst termelésnél is a vezér szerep az Egyesült államok, Európában pedig Német ország

*) Oesterreichische Zeitschrift für Berg und Hüttenwesen.

TÁRCZA.

Tormás level rimekben.

(1854.)

Tekintetes, nemes, nemzetes, vitéz, Osztrákpárti Bomlás Pantaloon úrnak, Fényes Bakkorszakban kerületi jegyző Minőségben érmét szerzett gézen gúznak; Női társaságot, férfi bünbarlangot, Kártyákat kedvelő éjjeli bagolynak, Nappal csapszékben esengő üveghangot Örömmel hallgató lusta papirmolynek, Adassék levelem sürgős menetekkel, Pecsétes zsákokba rakott tisztelettel.

Nem diesóült régiekről,

Honszerető vitézekről

Zengek harszó dalokat.

Hancum rád, fekete sárga

Kétkulacsos jó madárka

Szörök mérges nyilakat.

Nagy ember vagy, amióta

Boldogit a német nóta.

Góg dagasztja melkiasod.

Wiener Zeitung járja nálad,

S hogy épüljön romlott májad;

A német szót kapdosod.

Minket, lám, németek marnak,

S te szegycene a magyarok

Még rajongsz a németért.

Szerinted mind durva magyar,

Ki atillát, kucsmát akar,

És németül meg nem ért.

Menagerie-Direction,

Mit extra Restauration,

Sucht solide Agenten.

Schlick Prospeete und Prämien,

Eleganten Familien

Nimmt reelle Offerten.

Direct Export an Private.

Illustrirte Apparate,

Laternen-Fabrik an gros.

Linguisten wollen probiren,

Den Profanen expliciren

Hol van itt a német szó?

És te, minthogy fejed lágyul,

Még vitatod ostobául

Hogy német nyelv létezik.

Amit más népektől loptak,

Idegen szókából alkottak,

Ist ka deutsche Grammatik.

Ha látni még Budapestet,

Hol nem kritik a sváb nyelvet,

Ott így beszélsz magyarul:

Kellner! egy sneizl rosprátlit,

Fris krigl sört, oly stumádlit.

Ki trümgeldre nem szorul.

Magas köcsög nőtt agyadhoz,

Kettfarkú frakk a hátadhoz,

Egész pinezérlötzet.

S hogy gúny legyen e nagyzásban:

Szolgád magyar berruhában

Hajt lofejű dögököt.

Talpat nyalsz é kezét esókolsz,

Földig legörnyedve bókolsz

Svab, esch főnök uraknak.

S a szegény adozó népet

Kényürü vaskézrel téped,

Hogy hive volt Kossuthnak.

Ha jó anyád erről tudna,

A sirjából is kibujna,

S menydörögne szerzőléd.

Szégyelné, hogy az ő vére

Kifordított hurka féle

Majom borbé költözött.

Mikor magyar tejfel tartott,

Magyar dal mellett ringatott,

Nem álmodta a szegény:

Hogy ráférjen a lelkedre,

Árulkodni nemzetedre,

S győzni fog a cselszövény.

Az eszed sem valami kincs,

Botrányt csinálsz, a hol még nincs,

S nevetik hős voltodat.

Mindenki rosز pénznek ismer,

És mégis mint igaz ember

Hányod, vedt megagadat.

Mikor lettél, nagy örömben,

Az igazin kívül, minden

Hamis isten jelen volt.

Es ezen ritka szeresene,

Hogy a jókat elrettentse,

Téged magas polczra tolt.

Azért vagy most hivatalnok,

Minő csak kell, olyan álnok,

A kémrendszert eszközte.

Azért a jog üldözöje,

Rendeletek hirdetője,

Jött, ment népség jobbkéze.

Kár, hogy Ámor, a félisten,

A ki (bár nyíllal áll lesben)

Éjjel bátor, nappal fél;

teljesen paragon hévernek. Kényszermunka szülője legtöbb esetben a rabló bányászatnak, s az ily bányászatnak az emberiség szolgálatában csak hátrányait látjuk; mert egyrészt elpazarolja a fekvő tőket, azt további felhasználásra alkalmatlanná, hozzáférhetetlené teszi s a munkáért túlságosan megcsúszott, életveszélyesé válik. Mindezek következményeit pedig a jövő nemzedék mindég keserűen megérinti, az államháztartás minden tekintetben megérinti.

Ezek után áttekinthetünk a kohászat két nemére a vas és a fém kohászatra.

A régi időben a bányász önmaga végezte mind a kettőt. A bányaterület mellett ott találjuk a kohót is s hitehőleg a mint kellő mennyiségű ércet termelt, a fejtes munkáját abba hagyva, az ércet értékesítőshez látott.

De midőn a bányász munkája mindég terhesebbé változott, midőn a feltáras beható tanulmányozást, telep ismeretet és kitartó munkát igényelt; a fogyasztás mindég több és több termelvényt emésztett fel — a kohászat is elkülönült s mint külön tudományág indul erősödésnek, virulásnak.

Maga részére foglalja le a vegyészetet a gépészet; ezeknek bő anyagot szolgáltat, fejlesztésükön határozottan működik s különösen a vegyészeten uralkodó titokzatosságokról, szédülésokről herántja a leplet s nyitlanná mutat a benne uralkodó törvényszerűségekre, igazságokra.

A bányászat adja a nyers anyagot, míg a kohászat azt teljesen átalakítja, feldolgozza s az ipar különböző céljainak átszolgáltatja. De ismét annyira összefüggésben látjuk, hogy nem csak az anyagot, tehát magát a fűtődőanyagot, foglalkozás tárgyát nyújtja, de ezen kívül a szénbányászat magához az eszközhöz, a melyvel a termelvények átalakítva lesznek, járul. Magában a vaskohászatban s a vasiparnál egyáltalában véve a kohászat haladás a szén felhasználásával s a gőzgép feltalálásával kezdődik. S még ez idő szerint nélkülözhetetlen tényezője a kohászatnak a szén, illetőleg a koksz.

Tételek ugyan kísérletek arra nézve, hogy a gőzgép, a villanyosság által kiszorították s a vas épen úgy, mint a réz közvetlenül az ércből legyen előállítható s mind előre látható e hasznos és kívánatos vívmány által a szénbányászat is leszáll azon nívőről, a melyen a gőzgép szövetségében áll.

De valamint a gőzgép leghűbb szövetségését a bányászatban lelte, úgy nagyon valószínű az is, hogy a villanyosság is bányászatunk valamelyik ágára ismét befolyást gyakorol s új üzemek lesz megalapítója. A kutató elme fő célja az: hogy azt a holt anyagot, mely az ásványban rejlik értékesíteni tudja, hogy birtokába vehesse teljesen a földet, mely annyi hasznosat annyi titokzatosságot rejt a tudomány számára. S mindenestre, kitartó munka éles megfigyelés ezelőhöz is vezet.

Igy tehát láttuk, hogy a bányászat, mint nyújtott fegyvert az embernek, hathatos fegyvert, a melylyel hatalmát e földön megalapította, utóbb önmagát a munkára reá szorította, s hozzá szokott a polgári élethez; majd ismét megvetette alapját a tudományos rendszerek, az iparnak, a kereskedésnek s végül befolyással volt modern társadalmi életünkre. Szóval, minden nevezetesebb változással, minden a tudományt úgy, mint közeletünk befolyásoló eseményét, mint nélkülözhetlen bajnok jelenik meg s az általános dicsőségben mint alapító, mint foglaltó követői az elismerés részét.

Viruljon is a nemzetek boldogítására az emberiség hasznára s művelőinek, utóóroink büszkeségére, dicsőségére!

Hoffmann Géza.

(Vége.)

Különlélek.

— **Baross Gábor** ért, a jelesek jeleséért városunk közönsége olyképen mutatta ki részvétet, hogy míg a nagy halott a ravatalon fektült s temetés napján, több középületünk gyászlobogó lengett. Törvényhatóságunknak közgyűlése pedig főispánunk indítványához képest kimondta, hogy közeletünk jelesének emléket jegyzőkönyvileg örökíti meg, továbbá, hogy a banatos özevgyez részvétiratot intéz a hazánkat ért nagy veszteség alkalmából.

— **Hivatasesér.** Utóbbi közgyűléstünkben elnököl főispánunk ő méltósága előrebocsátván azt, hogy e városnak két tisztviselője, nevezetesen Arthold Géza rendőrfőkapitány és Krausz Kálmán közg. tanácsnok, kiknek mindegyike igazi buzgósággal s teljes odaadással szolgálta a várost s ezáltal is így kívánja szolgálni, de egyeni hajlamaiának megfelelően, beadott nyilatkozatuk szerint megállapodásra jutott egymás között az íránt, hogy azon esetre, ha eddig elfoglalt állásukra tervbe vett eserehez eddig szerzett nyugdíjigényük ép-ségben tartása mellett az illetékes tényezők hozzájárulnak, s a hivatasesérít a kormány is megerősíti, kéri, engedjessék meg mindkettőjüknek hogy hivatalt eszerel-hessenek, — a közgyűlés egyhangulag megszavazza az engedélyt, s Arthold Géza rendőrfőkapitányt közg. tanácsnokká választja meg. Erre főispán ur ő méltósága Krausz Kálmán közg. tanácsnokot rendőrfőkapitányá nevezte ki. Mindkét tisztviselő azonnal letette a hivatalos esküt.

— **A lövöldéről.** A selmeczi polgári lövészegylet ez idei harmadik díjlöveszetet május 8-án tartotta meg. A díjakat az alkalommal az egyleti pénztár adta. Összesen 467 lövés történt 398 köregeességgel. Negyes 15 lövött. Az első díjat Krausz Géza és a másodikat Seidel Ágost nyerte egy-egy negyes lövésre. Ezenkívül négyest lőttek meg Dr. Stuller Gyula harmat, Seidel Gyula egyet, Krausz Géza ötöt és Seidel Ágost négyet. Ezen eredmény feltűnően mutatja, hogy a löve-

szek a téli idő alatt vesztett lövésbeni gyakorlati ügyességüket nagyrészt visszanyerték; mert a kör-egységek mindinkább megközelítik a lövészek számát.

— **A koronázás jubileumán** városunk közönsége küldöttségileg vesz részt, miként ezt e hó 12-én törvényh. biz. közgyűléstünk főispánunk elnöklété alatt elhatározta. A küldöttség tagjai: Baró Roszner Ervin főispán vezetés mellett Ocsosyváry Vilmos kir. tanácsos polgármester, Hiltl József miniszteri tanácsos bányáigazgató, Farbaky István országg. képviselő, lovag Berks Róbert bányagegyestületi igazgató, Bernhardt Adolf gazdasági előadó tanácsnok. Mely határozattal kapcsolatban kimondta a közgyűlés, hogy a polgármesteri jelentésben foglalt javaslatot az árvaház alpra vonatkozólag magáévá tévén, kérelemmel fog járulni legelő sőbb helyre az íránt, hogy azon árvaház, melynek alapítványával ezenel 10,000 frtot tesz le a közönség, az „I. Ferencz József árvaház“ nevet viselhesse.

— **Kérelmek.** Molnar Gyula tisztelettel kéri mind azokat, kik gyűjtőleveket kaptak, hogy azokat az előfizetési pénzekkel együtt Joerges Ágost özv. és fia könyvkereskedésébe küldeni sziveskedjenek. A kötetre meg mindig elő lehet fizetni 1 frtjával. Bolí ára jelen-tekényen magasabb lesz.

— **Zongorázók** sokszor szereznének meg egy-egy zeneművet, a melynek legalább elejét hallásból ismerik, de ezimét — daloknál a vidékenként különben is változó szöveget — nem tudják. Ilyenkor a bizonytalanságából eddig csak az menekülhetett, a ki a divatezikk-tüzetek hölgyvásárlói módjára, előkért százdarabot és hosszu válogatás után végre a végig olvasott dallamokból, ráismertek a keresett egyetlene. Ezen a bajon most segített a Nádor és Bárd budapesti zenemű-kiadó cég: a Pesti könyvnyomda-Rész-vény-Társaság izléses kiállításában 28 lapra terjedő jegyzéket adott ki, hazánkban az elsőt, mely a felsorolt (mintegy 600) zenemű bekezdő fiteimét hangjegyekben közli: A főleg magyar dalokat és tánczmfűveket felölöl jegyzéket bárki megkaphatja díjtalanul és bérmentve kik e végett említett céghez Károly-körut 8. szám alá fordulnak.

— **Jubiláló üzenet.** A Bécs-Lipótvárosi es. k. szab. J. Weiner fiaí öcszöt gyára e hó 1-én ünneplte meg czégének 40 éves fennállását. Ezen alkalomból a gyár nagy számu munkásai a legszívesebbel ovacziókkal, hivatalnokai pedig valoban művésziösen kiállított felirattal és gyönyörű kehellyel lepték meg a ház főnökét Weiner Zsigmond urat, ki viszont dús remunerációkkal adozott valamennyiöknek. Ezt Rieplnek „Glücksradl ezimű“ vendéglőjében tartott ünneplés ebed követte, melyen a munkaadó és munkás közti szívélyes egyet-értés számtalan toasiban ismételt kifejezést nyert. A vidékről számos levélbeli és stírgönyözött szerencse kívánást érkezett, melynek felolvasása nagy örömjajt keltett. A sikerült ünneplés a köziszerletben álló főnöknek szánt nagyszámu szerencse kívánattal a késő

S nem Flórián, a tűzőlő,
Volt az uralkodó bolygó,
Mikor lenni kezdettél.

Azért olyan tűzőkádó,
Több nejség után vagyó
Mellbaj az a szereltem.
Ha fejed után indulna,
Bizony meg fel is fordulna
A nagy világ egyetem.

De ében légy, int egy barát,
Hölgyek ellen nyerni esatát
Kevés a te léporod.
Asszonyokból, mely egy leköt,
Kiatkozni az ördögöt
Egy oly könnyen nem fogod.

Bábajos lény, nehéz talány,
A fejtájt okozó lány,
Minden férfit elvakít.
Házasadj meg, s lesz feleség,
Perpatvar és idegesség,
A mi majd kijozanít.

A házasság olyan szentség,
Ninesen benne lelki egység,
Kötik üzletszerűen.
Mégis jobb, ha feleséggel
Kárörvendve stlyedünk el
A háborgó tengeren.

De benned tán nines bátorság,
Ha szeret is a gyöngyvirág,
Leszakítani nem mered.

Ne félj, ölelgesd míg virál,
Nyald a mézet ajkairól,
És ő himni fog neked.

No de mihaszna oktatlak,
Látom, rajtad már a papnak
Szent beszéde sem javít.
Ki hallgatna józan észre,
Midőn láztól beteg szivire
Szép anygalka bandsalít.

Ó igéző Agapia!
Régfól sebzí szemed nyila
Pantaleon bordáit.
Szánd meg őt, hogy ne epedjen,
Hogy ízhesse merészebben
Gyöngédetelen tréfáit.

Mert ő téged, Agapia,
Úgy szeret, hogy uram fia!
Majú kigrik bőreből,
S ha szerelmét túrni bírnod;
Könnű szerrel ugraszthatnád
A bankopézt zsebéből.

Volna ruha, kalap, cipő,
Aranyóra és fillengő,
Úgy binának, hogy: nagysád,
Forognál Bécs légkörében,
Csárdás helyett keringőben,
Nézne báró, gróf read.

Nem baj, hogy iszik a mulya,
Könnyebben lehetsz így ura,
S lelkesülhetsz másokért.
Mert ki szeret telt kulcsot,
Az tiszteli a papuszt,
Házi béke kedvéért.

Ó gyönyörű Agapia,
Hozzá képest mind mütia,
A mi szép, tündérszerű,
Pillantásod izzó sugár,
Leheleted jó illatár,
Melled ékes dombormű,

Ha rád gondol Pantaleon,
Fütdik örömhullámokon,
S megifjodva azt hiszi:
Ó légyen nők táborában,
Mikor abban forogás van,
A hódító Tökölly.

Csupán téged ismer szépnek,
Imádásra méltó képnék,
S ha birhatná kezdeted.
Nem járna ferdén az esze,
Te sem volnád töle messze,
S érzelhetéd, hogy szeret.

Szíkراك villognak szemében,
Tűzvész támad belsejében,
Mihelyt veled fog pascsit.
Nem is nézne talán másra,
Hogyha úgy visszaadásra
Adnál neki egy pusztit,

Nyerne tornót, féllvilágot,
Rádásul mennyországot.
Ha már tied lehetne.
Ha már volna egybekelés —
Életűtség, kinszenvedés
A pokolba mehetne.

S ha, vén úrfi, rád pillantok,
Ványadt, kielt arótló ládot,
Melyet kevés haj fedez.

*) Itt négy erősen tornás strófat kihagytunk, a miért bocsánatot kérjük a szerzőnek. Sz.

esü órában végződött. Az ünnepekből kifolyólag a Leopoldstadt kertlet szegényeinek is jutott adomány bőven.

— Szolyvai, gyomorhajók elleni gyógyviz. Ezen megjelölés illik legjobban a gyógyvizre, mely a maga nevében speciálitás, valamint vegyi alkata, úgyzinten gazdag kettészénasavas nátriumtartalma folytán (84 rész 10.000 részben, míg ugyanennyi részben Vichy csak 18, Bilin csupán 42 részt tartalmaz) hivatva van hogy a számos mesterséges módon előállított gyomorszerrek (emésztési porok, pastilles digestives, bicarb. sodae stb. stb.) egyszerű és természetes úton pótolja. Hányan vannak, a kik túlságos vagy észszerűtlen étkezés, s a bor vagy gyümölcslevek mértékellen elvezése után nem használhatók volna sodát, pezsgő vagy seldílt port, hogy az emésztő szerveikben fellépő kellemetlen érzéket megszüntessék? A szolyvai gyógyfürdőben egy szerencsés vegyalkatú vízzel bírnak, mely a savakat kötő tulajdonságával a Vichy vagy Bilin vizeket messze felülmúlva mégis összetétele és dús szénsavtartalma következtében, egy felette kellemes ízű, nyáron különösen borral keverve nagy fokban hűtő italnak mondható, mely soha kellemetlenségeket nem okoz, sőt ellenkezőleg a jelenlévő feles gyomorsavat, gyomorégést és a gyomor egyéb számos bajait enyhén és mégis hatásosan képes megszüntetni és az emésztési folyamatot erőlyes és jótékony módon befolyásolja.

Csarnok.

Vörösmarty Mihály „Csongor és Tündé”-je.

Aesthetikai ismertetés.
(Folyt. és vége)

3. Midőn az elvadt kertben, lepihenése előtt kintzó fájdalmában a fölötti bánata, Tündével tán sohasmen egyesülhet, így tör ki belőle:

Meddig égsz még e kebelben
Mint szorult tűz a hegyekben
Kétségbejött szerelem,
Csak te nem hagysz, s mint sötét por,
Mint felhő a vész elől,
Hasztalan fut szűm előled.
Hah! mi ez? mely hangzotok,
Mely varázos zengemény?
Mért kelnek ki sirjaidból
A kívánat és remény?
Engedek már, engedek,
A megrendült idegeknek
Nyugalom kell s enyhület.
Fájdalom! jó éjszakát,
Csongor búcsút mond örökre
S kedvesének szép szeméről
Es gyönyörűről álmodik.

Szédült kebled multnak romja,
Lelkedet bűnbánat nyomja,
Agglegények sorsa ez.

Mért nem közlöd immár vele,
Szerellemmel mint vagy vele,
Mennyire árt a magány,
Vedd el, és lesz asszony még ma,
Később anya, majd nagymama,
S elpusztul a vén leány.

Mutass neki égő vágyt,
A mely hódít és nem bágyad,
S lángodnak úgy megőrül!
Mint párjának galamboeska,
De te se járj, mint vad macska,
Forró kásás tál körül.

Szerelemben bátorság kell,
A mely megkötöd a végzettel,
S kifog női nyelveken.
Mert az imádott szép bálvány,
Néha a hétfejű sárkány
Rút képében van jelen.

Rajta hat vitéz hadastyan,
Nincs ellenség minden bástyán,
Várat már nem védenek,
Bevelhetők, megvehetők,
Még Komáromban is a nők.
Csak ostromlók legyenek.

Eszem iszom, dinom dánom,
Hegyen völgyön lakadalom,
Nincs ennél jobb valami.
Ma vigan él, hólnap körül,
A ki tudja mibe került
Feleséget tartani.

Végül még akkor midőn Tündét feltalálva s lilium két karjába zárkózva így szól:

Tünde, Tünde, ah, te vagy!
S annyi szenvedés után
Nyugszom égi kebleden!
S szívom isten ajkaidnak
Hallhatatlan esőjait.

Ezekből áthattak, mennyi bajjal és mily bámulatos változatossággal festi a költő a szerelemek gyötrelmeit, melyeket Vörösmartynek egy elődje sem ragyogtatott annyiféle variációban.

A reflexiókat, vagy merengő elmélkedéseket is nem csekélyebb mértékben gazdagon színezi a három vándor és az Éj szavaiban, melyekben figyelmeztünk az egyik eszme a másik után szebb és szebb ruhába burkolva vonja magára. Néhány rövid sorban bemutatunk ezt is. A harmas útra lépő Tudós szavai jellemzések különösen, midőn magában töprengve, gondolatokba melyedten beszél a lélekről:

S a lelek! — a mi gondol és akar,
Ohajt és képzél, búsong és őrtül;
Ez a világok alkotója bennem,
S rontója annak a mit alkotott;
A lélek! a mi emberré teszen,
Azt mondom annak, s még nem ösmerem,
En én vagyok, s mi ez? nem tudhatom.
Oh mért az éznek nincs fogó keze
Vagy mért a lélek meg nem fogható!

Ezenkívül az Éj ábrázolása is pompás, mielőtt a közlő Tündét és Ilmát észrevenné:

Sötét és semmi voltak: én valék,
Kietlen, esendes, lény nem lakta Éj,
És a világot szültem gyermektül.
Mindenható sugárral a világ
Főlkeltem ölemből; megrázkódtatá
A semmiségnek pusztaságait,
S ezer fejjel a nagy szörnyeteg,
A Mind, előállt. Hold és csillagok,
A meny csodái lőnek bujdosók
Kimerhetetlen léghatárokon.
S tettekkel s mozgással égzadagon
Megnepesült a pusta tér s idő,
S mint egy menyasszony, szépen és vidáman
Virágruhába öltözött a föld.

A mely töprengés még a harmas útra visszatérő fejedelem beszédében is nyilvánul, midőn egyénileg megsemmisítve és várva a halált így szól:

Mi van még hátra? Merre kötözünk?
Mely kéz mutatja most meg síromat?
Ha már letettem e nehéz fejet,
Ez a lélek, mely roppant temetével
Láng oriasként égi boltot üt,
Hol lel magának méltó temetőt?
Lázadj fel tenger, béréz te hullj alá,
Gördülj ki föld e faradt láb alól,
Szakadjatok rám égő csillagok,

De azért csak haradj bele,
Mindjárt nem visz el a fene,
Ha asszony lesz a párod.
Hogy sok jámbor házasságban,
Szenved esendes butaságban,
Az ne legyen aggályod.

Tűzet fog kihűlt érzemény,
Agglegényből lesz vőlegény,
Közdelemből diadal.
Lesz eljegyzés és esküvő,
Nászalkoma, keresztelő,
S háziarát, fiatal.

Felfakad a fájós kelés,
Égő sebre jön enyhülés,
Dözsölés a bőjt után.
A tetszolt életre ébred,
S ingadozni fog erényed,
A földi let szünpádn.

Himen lesz a házigazda,
Pajkos Amor a garázda,
Zene, tánc lesz a gyepen.
Ég, föld egyfitt fog mulatni,
Az ördög sem fog aludni
Ily családi ünnepen.

Sok vendég fog ábrándozni,
Menyasszonnyal játszadozni
Holdvilágos éj ölen,
S Pantaleon nem fog dűlni,
Mindenne szemet fog hűnyni
Nagy szarvakkal a fején.

Kedves Pantaleon uram,
Irgyéd nincs, de olyan van,
Ki nem búsul sorsodan.

Romlások harsogása jel legyen,
Hogy egy királyi lélek sirba megy.

Lám a reflexiókat is mily választékos, zengzetes, költői nyelven adja vissza Vörösmarty s figyelmünket nem kevésbé köti le, mint a fenséges, tiszta szerelem és realis élet hű és változatos festése. Nem csekélyebb ügyességgel testesítette meg a csintalanságot és boldogságot Ledériben és az ördögfiak beszédében, melyekre elegendő legyen csak egy-egy példa. Így Ledér, midőn Mirigyegyel inceselkedik, pajzánsága a következőképen nyilvánul:

Néne, úgy-e szép dolog,
Szentőföldet vinni arczán,
Melyben egy széplő virágzik,
S mintegy tiszta régi szűr
A szömöréz szakált ereszt?
Jaj, beh furcsa kép maga!

Mig az ördögfiakat legjobban jellemzi Barbrenek azon mondása, melyben az ördögös önhaszonlással párosult csintalanság jelentkezik, midőn a booskor visszacszerzése módját adja elő:

Booskor is van, nézz ide.
Pusztá palláson hevert már.
Lopva nőszött ben egerke,
S fölvevete kis kőlyket,
Mezelen kis fergéket.
Czinczozgásuk jelt adott,
A kandur ott czamogott,
A booskorra felkapott,
En a kandürt földhöz üttem,
És a booskort elemeltem.

Tárgyfestésben valóságos mester Vörösmarty, a mi az eddigi fejtegetettelen kívül még egy helyen nyilvánul különösen; t. i. Ilma ily szavakra fakad a tündérfal almáinak nézegetésénél:

... Ah mi szépen
Körmöcöznek itt az almák.
Kár, hogy nem lehet megenni!
Itt egy ferges is fityeg,
S mert az alma szinarany,
Férge nem gyémánt-e vajjon?*)

Utoljára hagytam a nemtők jelenetét, mely oly annyira remek különösen naivság tekintetében, hogy mint Gyulai Pál mondja: „Vörösmarty ebben önmagát múlta felül.” E részletben a nemtők kis gyermekek módjára játszadoznak, ugrálnak, pajkoskodnak; míg végre az egyik a sok kapott csók miatt sirva fakad; majd meg valamint a gyermek a kéményseprő látására elszalad; éppen úgy a nemtők is Mirigyegyet meg pillantva elröppennek és csupán pusztá látásától is annyira megundorodnak, hogy szavát sem kívánják hallani, sőt ez elől ugranak meg.

Mirigynek a tartalmi szépségek fejtegetésénél több ízben idézett szavaiban mindenütt következetes változatossággal a förtelmezt és kajánt rajzolta elénk a költő választékos és a szépérzék ellen soha fel nem lázadó nyelven.

A felsorolt nyelvezeti szépségekből láttuk, hogy Vörösmarty Mihály mennyire tudta a nyelvet kezelni

*) Itt a „körmöcöz” alatt az arany almák csillogását kell érteni, mert ezek úgy fénylenek, mint az ujjonnan vert körmöczi aranyak.

Én is fogok hahotázni,
Ha mint hős férj fogsz pompázni
Rablánczezal a nyakadon.

Nődnek szerzek jó időket,
Hulattató szépelgőket,
Meg fogja ő halálani.
S hogy veled éljen, ne vajjal,
Jó adag tőrömlaljal
Fogok neki szolgálani.

És ha sors úgy határozza,
Hogy fájtad gyttmölcsöt hozna:
Messze essék fájtadól.
Mert nem kapna nemes lelket,
Magyar érzést, honi nyelvet,
Osztrák hitű apjától.

Ne légy apja győtrő hadnak,
Miként Jákob, sok magzatnak,
Roszat a roszt követi.
Oly magyar, ki magyart marja.
Pusztuljon, ne legyen sarja,
Testét a föld vesse ki.

És ha lehűl szép csillagod,
S a mid volt, azt mid üt hagyd:
Koresért gyászt nem ölt a hon.
Csehek fognak kintornázni,
Svabbogarak lakomázi
Bogánslepte szirodni.

Ez lesz irva a fejfádon:
Itten Bomlás Pantaleon
Piszkítja a temetőt.
Bécs' szagtól kozmás teste,
Éjjel nappal, reggel este,
Itt rontja a levegőt.

Libertini József.

s mily szépen tudott az egyes egyeni jellemeknek legjobban megfelelő szavakat gyönyörködtető variációval az illető alkjaira adni. Személyi beszédében a képes kifejezéseket nagyon sűrűn használja, főleg hasonlítottakat és alakzatokat alkalmaz lépten nyomon helyzetek, jellemek eseteléseire. A „Csongor és Tünde” tehát stíl., mű és anyagszerű s mivel e sepiáni tulajdonságok benne fokozott mértékben jelentkeznek, ennel f. g. a szerzőjét, Vörösmartyt virtuóznak mondhatjuk a nyelv kezelése tekintetében. Ezzel a költő mint egy megmutatta, hogy mennyi bájrt rejt magában az ő idejében lenézett, megvetett és a főurak hazából származott magyar nyelv; megmutatta mily nagy a szabósege és eredetisége is ha az ekkor legelőg teljesítjük, akkor nem lesz az a gondolat, melyet esztanósan ki ne lehessen vezetni a hazai nyelv jelentőségét, mint a nemzetiség fenntartásának egyik fozópát, a mit legjobban bizonyít az a tény, hogy edes hazánkban az utóbbi 40 év alatt a magyarul beszélők száma megkétszereződött. De térjünk vissza tárgyra s a végük most elő a „Csongor és Tünde” szerkezetét és formáját.

A formai szépség főkövetelmény az összhang s ez a részeknek szabatos egymás mellé rakogatásából elő álló szerkezetben nyilvánul. A „Csongor és Tünde” ugyan szerkezet tekintetében némi kivánni valót hagy maga után, de az alig észrevehető a sok jó oldal mellett, mely a kis csorbat nagyon is helyre liti. Mivel tehát a szerkezet nem kifogástalan, így, bár a részek egymásmellé állítása nagy tehetségre vall, az összhang is tinte föl mindannak daczára esekély mértékben létezőságot. Ha már szerkezetet említettem, lehetetlen szó nélkül hagynom azt, hogy mennyiben van a „Csongor és Tündében” regény és mennyiben dráma, mert benne motyvumokat mindkettőtől találunk. A regényből megvan benne az a befolyás melyet az emberre a reális külvilág a véletlen és a sors gyakorol, míg a drámából az a hatás, melyet az ideálisból belvilág, a szív érzelmei gyakorolnak. A fejtegetés alatt lévő remek műben azonban a dráma kerekedik fölül, mint hogy alap-oka legnagyobbért mindennek a jellemekben van, összettközésnek öp így mint a bizonytalomnak és vág kifejtésnek. Jellemeit a költő s részben is meglehetősen figyelven választotta meg, mert bennök az egységesség, valószínűség meg van és így igen alkalmasak e drámaisnak kifejezésére. Mindez legjobban tnik a már fejtegetett tartalomról. Ez volna a formai szép bőségre; külsőleg a formai szépséget a poeika szabályainak végük alá s azt vizsgáljuk, vajjon a költő milyen versmértéket, rim elhelyezést használt. A „Csongor és Tünde” minden sora jambikus lejtésű, míg rimeit változnak: majd paros, majd ölekedő, majd árva, majd pedig fel rimekkel, de a legtöbb helyen nem rimelnek a sorok. A rimek legnagyobb részét tiszták vagy erős asszonancok, habár egy-két helyen ezek a kellő mértékét meg nem tnik; mindazáltal a rimekre általában véve rámondhatjuk, hogy jók mert a kevésbbé megfelelők gyorsan fordultak elő. Ezzel szemben a versmérték a legesekélyben kifogás alá sem esik, mert végig oly pompásan pattoznak a jambus lábak, hogy jobbat kívánni sem lehet. A költő néhol, de gyakran felütést használ, inkább a felütés nélküli sort használja. Így tehát szerkezet és forma tekintetében is mesterkéze vall, e mű éppen úgy mint nyelvvezetlenség mintegy ezzel is ki akarta mutatni a magyar nyelvnek e téren jelentkező életre valóságát, a mit előtte már Baráti Szabó Dávid, Virág Benedek, Berzevny Daniel és még számosan bebizonyítottak, de a Vörösmartyéhoz nem is hasonlítható költői könnyed zongorosság.

Miután a „Csongor és Tünde” szép és jó oldalaival megismerkedtünk, vizsgáljuk meg az ezek mellett elenyészővé váló gyöngöseségeket. Először nem tudjuk magunknak a miből elég világosan megmagyarázni, hogy Mirigyet tulajdonképpen mi indítja azon gonosz munkálkodásra, melyből kifolyólag a szerelmek boldogságot megsemmisíteni törekszik. Erre legfőbb a boszorkányokról általában elterjedt megatalkodott gonoszsággal, felelhetünk; de ez nem elég, mivel magában a munkában erről világos említés téve nincs, pedig legalább némi határozottsággal kellene érintve lennie, mert a Mirigy szavaiból kimagyarázható okok mindig mások és mások. Másodsor hiányosság ötkik szemünkbe, minthogy Ledérrel, kit Mirigy Csongorral meg akar szeretetni, ennek jelenete nincs. Harmadsor, a mű alapelemében van egy kis hiba, de csak ha a drámát nézzük benne és a regényt nem. T. i. Csongor boldogságát keresi s a három vándorral találkozik, kiknek mindegyike más és másban véli azt feltalálhatni; azonban a hármas utra visszatértek a vándorok tönkre vannak silányulva, — és Congor? szintén kétségbe van esve, pedig neki még most is szilárdan kellene remélnie sorsának jobbra fordultát. Ezek volnának a fő hibák; vannak még esekélyebb hibák is de azok számba sem vehetők s ha tekintjük a műnek fellengős gyönyörű, eddig még túl nem haladott nyelvvezetlét, akkor teljesen gyémántunkon kívül maradnak.

Vörösmarty a „Csongor és Tündét” öt felvonásban írta, de mivel színe csak három felvonásos felosztás mellett alkalmazható így én is ezt követtem egész munkámon végig. Ismertető tanulmányom bevezetése előtt említést kell meg tennem arról, hogy Vörösmarty e remek művét a XVI-ik században élt Gerzei Albert meséje alapján dolgozta, melynek czíme: „Historia egy Argizus nevű királyfő és egy tündérszüléanyról.” Költőnk ettől több tekintetben eltér, néhol, mint például az expositióban tagadhatatlannal a dráma rovására de a legtöbb helyen a hoi valamit is változtatott rajta, ott mindenütt a dráma előnyére. Miután megismertük, ha nem is a legalaposabban e drámának, helyesebben drámai költeménynek jó és kevésbbé jó oldalait: igazat adhatunk Kölesy Ferencnek Pártfayhoz intézett levele következő részének: „Ezer oda nem valók és másépnek valók mellett is, Csongor kincs. Hidd el nekem, edes barátom, a mi Vörösmartyk nagy költő s ritkán na-

gyobb, mint Csongor sok helyeiben. Minden dráma turgiai kritikázás ellenére, akár ki mit mond, én a nemzetnek Csongorérti szeretését mondom, s a ki engem nem ért, ám lássa: azért nem ért-e mert nem akar vagy azért mert nem tud.

Tóth Ariszt.
* * *
Forrás művek: „Csongor és Tünde” színmű a magyar rege világból, írta Vörösmarty Mihály. Gyulay Pál: Vörösmarty életrajza II. kiadás. Greguss-Liszka-Bóthy: Rendszeres színtan.

Nyilt-tér. *)

Nyers-batselyem szövetet, egész öltönyre való szállít 10 ft 50 kr-rt (kivántra jobb fajta) is Heneberg G. (es kir. udvari szállító) selyemgyára Zúrichben, postabér-és vámmentesen. Mintak postafordultával küldenek. Svájcba címzett levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó.

Gloria selymet — 120 cent. szélességben. por-és esküpopnyezgek, valamint zubbonyokra alkalmas méterként 2 ft 65 kr-rt. 5

Nyilvános közönet.

Szeretett felejtethetlen lényom temetésénél nagyra becsült ismerőseim részéről nyilvánított részvétért ezen helyen is forró köszönetet mondok.
özv. Berzevny Károly.

*) E rovat alatt közlötöknek sem tartalmáért sem alakjáért nem felelős a Szerk.

Kiadó lakás.

213. III./IV. sz. házban a Steingruben egy három szoba, konyha s tartozékokból álló lakás f. évi

aug. 1-től kiadó.

Bővebbet szöbelleg.

Rappensberger József.

Zongora-tanítás.

Alulírott ezennel tisztelettel hozza tudomására a n. é. közönségnek, hogy május-ló 1-eje óta a Weisz Ignátz-házban (főutca 6 I. sz. alatt), a II-ik emeleten lakik. A lakáshoz a bemenet a látásul utazából vezet.

Ennek tiszteletteljes közlése mellett kérem a n. é. közönségnek irántam mint zongoratanító iránt eddig tanusított bizalmát továbbra is, melyet alapos oktatással, jutányos árak mellett, lesz törekvésem viszonzni.

Haber Ludovilla,
zongora-tanító.

Kiadó lakások.
A Mihalik-féle házban f. e. augusztus-hó 1-től több kisebb és nagyobb lakás tartozékokkal kiadó.

LE GRIFFON
a legjobb szivarkapapír
a legjobb szivarka hüvelyek.

Kiadó lakás.
A Sembery-fele házban egy nagy utcza lakás mellékhelyiségekkel **Julius 1-től kiadó.**

Bor-kivonat.

Igen egészséges és jó borkak azonnali készítéséhez melyet valódi természetes bortól megkülönböztetni nem lehet, ezen kipróbált különlegességet ajánlom.

Két kilo (100 liter borhoz elégésége) ára 5 frt 50 kr. Recept ingyen mellékeltek.

Szesz megtakarítás

érhető el felülmulatlan szesz erősítő esszenziámal: ez az italoknak kellemesen vágó izt-kölesítő s csak nálam kapható.

Ára 3 frt 50 kr. kilonként (600—1000 literre) használati utatással együtt.

Ezen különlegességeken kívül Rum, Cognac, finom Liqueurök stb. gyártásához szükséges összes esszenziákat ajánlok felülmulatlan minőségben. Receptek ingyen mellékeltek. Árjegyzék bérmentve.

Pollak Fülöp Károly

esszenzia különlegességek gyára Prágában.
Szolid ügynőkök kerestének.

33—50

Csak ZACHERLINT vegyünk!

Vevő: „... a rovarport ne tessék mérve adni, mert én Zacherlnt kértem!... Mindenhol ezt a különlegességet dícsérik, mint a legjobb szert mindenféle rovar ellen, és azért csak olyan lepecsételt leveget viszek

el a melyre a Zacherl név rá van írva!*

Kapható:

Selmezbányán: Sommer A. János özv., Krausz V. G., Marschalko Gyula, Trauer Gyula, Szankay Ferencz, Takáts Miklós uraknál; **Bélabányán:** Mendl Frigyes úrnál; **Koppánán:** Schlitzer F. úrnál; **Ipalságon:** Domba Károly úrnál.

2—10